

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015
Кафедра філософії, соціології та політології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

(пост. п. від «15» квітня 2019 р.)

Ректор

А. А. Мазаракі

**ПОЛІТОЛОГІЯ /
POLITICAL SCIENCE**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2019

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автор: Гусєва Н.Ю., кандидат історичних наук, доцент

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії, соціології та політології 04 квітня 2019р., протокол № 14

Рецензенти:

Воробйова Г.Ю., кандидат політичних наук, доцент кафедри філософії, соціології та політології,

Поживанов О.М., координатор громадської організації «Фонд муніципальних реформ «Магдебурзьке право»,

Тесленко Н.О., заступник декана факультету міжнародної торгівлі та права з навчально-методичної та наукової роботи, кандидат філологічних наук, доцент,

Шаповалова Н.П. заступник декана факультету торгівлі та маркетингу з навчально-методичної та наукової роботи, кандидат технічних наук, доцент,

Лазєбна І.В., заступник декана факультету економіки, менеджменту та психології з науково-методичної роботи, кандидат економічних наук, доцент,

Хорольська К.В., заступник декана факультету інформаційних технологій з наукової і методичної роботи, асистент,

Васильєва О.О., заступник декана факультету ресторанно-готельного та туристичного бізнесу з науково-методичної роботи, кандидат технічних наук, доцент,

Нежива М.О., заступник декана факультету фінансів та обліку з науково-методичної роботи, кандидат економічних наук, доцент

ПОЛІТОЛОГІЯ/ POLITICALSCIENCE

ПРОГРАМА / COURSESUMMARY

освітній ступінь	«бакалавр»
галузь знань	24 «Сфера обслуговування»
спеціальність	242 «Туризм»
спеціалізація	«Міжнародний туризм»

ВСТУП

Програма дисципліни «Політологія» призначена для студентів початкового рівня вищої освіти «бакалавр» КНТЕУ денної форми навчання галузі знань 24 «Сфера обслуговування», спеціальності 242 «Туризм», спеціалізації «Міжнародний туризм».

Програму підготовлено відповідно до Стандартів вищої освіти України із зазначених спеціальностей та освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів КНТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни полягає у формуванні цілісної, логічної, послідовної системи знань про світ політичного, його сутність і зміст, а також про політику і владу як суспільні явища і соціальні феномени.

Відповідно до мети визначаються основні **завдання навчальної дисципліни:**

○ оволодіти основними поняттями та категоріями політичної науки на рівні відтворення і тлумачення для практичного застосування та втілення в процесі майбутньої професійної діяльності;

○ сприяти засвоєнню теоретичних уявлень про політичну сферу як сукупність інститутів і впорядкованих відносин, що виступає як системне утворення;

○ ознайомити з науковими підходами до аналізу сучасних проблем політичного життя;

○ допомогти студентам усвідомити сутність політичних явищ та процесів;

○ сприяти розвитку здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки у політиці та виокремлювати роль суб'єктивних факторів;

○ сформуванню у студентів інтерес до самостійного творчого осмислення дисципліни «Політологія» і потребу до прогнозування наслідків процесів, що відбуваються у політичній сфері;

○ здійснити виховання національної культури та патріотизму;

○ стимулювати прагнення до постійного здобуття нових знань у вивченні світу політичного та політичних процесів.

Предметом навчальної дисципліни «Політологія» є дослідження і вивчення теоретико-методологічних та прикладних основ політичного життя суспільства, політичних процесів, закономірностей формування та розвитку політичної влади і політичної системи.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

знання:

• базові знання з філософських і соціальних дисциплін, що певною мірою впливають на формування теоретичних засад соціальногуманітарного світогляду студентів.

вміння:

• визначатися в масиві різноманітної інформації, використовувати різні за змістом та світоглядною направленістю наукові праці, підручники, навчальні посібники, історичні джерела;

• систематизувати та узагальнювати матеріал;

• аргументувати свою точку зору і цивілізовано обстоювати її в дискусіях.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Політологія», як вибіркова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідною освітньо-професійною програмою:

□ *Міжнародний туризм*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
К01	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	1-16
К02	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей	1-16
	розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
ПР02	Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.	4, 7, 9-16

ПР16	Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.	1-16
------	---	------

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Політологія як наукова теорія. Політика як сфера суспільного життя.

Виникнення політології та етапи її формування. Становлення та розвиток політології як науки та навчальної дисципліни. Об'єкт політології. Предмет політології, його проблемна структура.

Закони, принципи та категорії політології. Основні завдання та функції політології. Методологія та методи політологічного пізнання. Місце політології в системі соціальних і гуманітарних наук.

Зростання ролі політичних знань у житті сучасного суспільства. Формування нової системи політичної освіти в Україні. Значення політології для формування політичної свідомості і культури студентів.

Зміст і структура політичної сфери суспільства. Сутність і основні визначення політики. Політика як соціальне явище. Виникнення політики: причини та підходи до з'ясування її сутності. Місце і роль політики в суспільстві, її види та детермінанти.

Основні функції політики. Структура політики. Специфічні властивості політики: онтологічні, морфологічні та процесуальні. Проблема типологізації політики. Політика як система суспільних відносин.

Суб'єкти і об'єкти політики. Людина і політика. Рушійні сили політики. Суперечності, потреби та інтереси у політиці. Цілі та засоби у політиці, їх взаємозв'язок. Взаємовідносини політики з іншими сферами суспільства. Місце і роль політичних відносин у системі суспільних відносин, зміст і специфіка їх реалізації.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5. Додатковий: 8, 9, 10, 15, 21.

Інтернет-ресурси: 22, 23, 26, 31.

Тема 2. Історія становлення та розвитку світової і української політичної думки

Політологія як історична реальність. Співвідношення історії та теорії політики. Формування засад світової суспільно-політичної думки, періодизація розвитку.

Зародження політичних уявлень у країнах Стародавнього Сходу: закони Хамурапі у Вавілоні, міф Заратустри у Персії, буддизм в Індії, конфуціанство, легізм, моїзм і даосизм у Китаї.

Виникнення та розвиток політико-філософських вчень у Стародавній Греції та Римі. Політична філософія Сократа. Ідеальна держава Платона. Аристотель про політику, державу і політичну справедливість.

Політикоправові погляди Сенеки і Цицерона.

Суспільно-політичні уявлення раннього християнства і доби Середньовіччя (Августин Аврелій, Фома Аквінський, Марсілій Падуанський).

Епоха Відродження – новий етап у розвитку політичної думки. Н. Макіавеллі – засновник світської політичної науки. Політичні вчення доби Реформації (М. Лютер, Ж. Кальвін, Ж. Боден).

Еволюція політичних вчень в період Нового часу. Гуманістичні ідеї Просвітництва та їх суспільне значення. Д. Локк – родоначальник теоретичної системи класичного лібералізму. Т. Гоббс про походження і сутність держави. Ш.-Л. Монтеск'є про форми держави та поділ влади. Радикалізм Ж.-Ж. Руссо. Становлення основних ідейно-політичних течій.

Теоретичне та інституціональне конституювання політичної науки у Новітній час. Основні школи і течії сучасної зарубіжної політології.

Біхевіористський напрямок у дослідженнях політики (Ч. Мерріам,

Г. Лассуелл, Дж. Кетлін). Системний аналіз влади (Т. Парсонс, Д. Істон,

Р. Даль). Політична соціологія (С. Ліпсет, М. Дюверже, Р. Арон,

М. Крозь'є). Психоаналітичні концепції політики (Ж. Лакан, Ч. Мерріам).

Теорія конфліктів (П. Блау, К. Боулдінг, Р. Дарендорф).

Компаративістика (Д. Істон, Г. Алмонд, С. Верба, К. Дойч, С. Хантінгтон, Г. Моргентау). Теорія політичних систем (Р. Роуз, М. Девіс, Х. Бідсман).

Становлення і розвиток політичної думки в Україні. Формування політичної думки в княжу добу історії України. Політичні ідеї періоду козаччини та гетьманської держави.

Напрями української політичної думки кінця ХІХ – першої половини ХХ ст.: народницько-демократичний (М. Грушевський); ліберально-демократичний (М. Драгоманов, Б. Кістяківський); соціал-демократичний і націонал-комуністичний (В. Винниченко, М. Хвильовий, М. Скрипник); консервативнодержавницький (В. Липинський, С. Томашівський, В. Кучабський); націоналістичний (М. Міхновський, Д. Донцов). Формування і розвиток національної школи політології у сучасній Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5. Додатковий: 8, 9, 10, 11, 15, 21.

Інтернет-ресурси: 27, 28.

Тема 3. Політична влада та механізм її функціонування в суспільстві

Сутність феномена влади в політологічному дискурсі. Народ — джерело і носій влади. Суперечність відносин панування і підкорення. Соціальне призначення влади. Сучасні теоретичні трактування політичної влади.

Структура політичної влади. Суб'єкти та об'єкти політичної влади. Функції та ресурси політичної влади. Властивості політичної влади, її універсальні та специфічні риси. Напрямки і способи функціонування влади: керівництво, управління, контроль, прийняття рішень.

Принцип розподілу влад у «політичному полі». Види влади залежно від засобів здійснення: економічна, соціальна, політична, духовноінформаційна, сімейна тощо. Поділ державної влади на законодавчу, виконавчу та судову. Спільне та особливе в політичній та державній владі. Взаємодія політичного і правового у реалізації політичної волі та механізмів державної влади. Шляхи досягнення політичної влади.

Типологія легітимності за М. Вебером. Співвідношення легітимності та ефективності влади. Легальність політичної влади. Співвідношення легальності та легітимності влади. Легальність та легітимність політичної влади в сучасній Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 6, 8, 10, 14, 21.

Інтернет-ресурси: 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 31.

Тема 4. Політична система суспільства і політичний режим

Сутність системного аналізу політики, основні теоретичні підходи. Поняття політичної системи суспільства, її структурні елементи. Функції та типологія політичних систем. Моделі політичної системи Д. Істона, Г. Алмонда та К. Дойча. Політичні інститути, їх різновиди та роль в політичній системі суспільства. Теоретичні засади взаємодії політичної системи із середовищем.

Поняття політичного режиму. Політичний режим як спосіб функціонування політичної системи суспільства. Функції політичних режимів. Критерії типології політичних режимів та їх основні різновиди. Недемократичні та демократичні за характером організації та здійснення влади політичні режими. Сутнісні риси демократичного режиму, його загрози. Тоталітаризм: об'єктивні та суб'єктивні передумови. Авторитарний режим, його історичні та сучасні моделі. Поняття «гібридний режим». Типологія гібридних режимів.

Реформування політичної системи незалежної України. Вплив європейських цінностей та стандартів на вектори модернізації політичної системи України. Прояви авторитаризму в політичному житті сучасної України.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 7, 8, 10, 12, 14, 17, 18, 21.

Інтернет-ресурси: 22, 23, 24, 26, 27, 28.

Тема 5. Демократія як «ідеальна» модель світового суспільного устрою

Сутність демократії. Демократія як гуманістична цінність, процес, спосіб організації та функціонування політичного життя, форма здійснення влади. Багатоаспектність демократії як політичного і правового явища (демократія як народовладдя; як ідея, світогляд різних соціальних груп; як суспільно-політичні рухи; як принцип, метод і режим функціонування відповідних політичних систем; як форма держави; як форма організації і діяльності громадських організацій; як єдність прав і обов'язків).

Поліваріантність концепцій та моделей демократії. Джерела походження сучасної демократії.

Конституюючі ознаки та параметри демократії. Якісний потенціал демократії: цінності, переваги та недоліки, рівні здійснення. Демократичні принципи: процедура підготовки, прийняття і впровадження у життя політичних рішень. Атрибути демократії: гласність, плюралізм, представництво, опанування, врахування суспільної думки. Референдум і народна законодавча ініціатива. Конституційні гарантії демократії.

Передумови та сприятливі чинники демократизації суспільства. Шляхи та структурні фази демократизації.

Суперечності та парадокси-виклики демократії. Тенденції і перспективи розвитку демократії.

Демократія в Україні: особливості, проблеми, динаміка перебігу політичних процесів. Використання демократичного досвіду людства у процесі здійснення політичних реформ в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5. Додатковий: 10, 12, 13, 15, 21.

Інтернет-ресурси: 22, 23, 24, 26, 29.

Тема 6. Держава як універсальна форма організації суспільства

Держава як основний політичний інститут політичної системи суспільства. Генеза і сутність держави. Теорії походження держави.

Основні ознаки та функції держави. Місце і роль держави в політичній системі сучасного світу. Державні інститути та органи. Проблема етатизації та деетатизації суспільного життя.

Форми державного правління: сутність, критерії поділу, історичні і сучасні форми. Основні форми державно-територіального устрою.

Правова, демократична та соціальна держава. Правова і соціальна держава: поняття, ознаки, функції. Сутність сучасної концепції правової держави. Ознаки правової держави: верховенство правового закону, реальність прав і свобод індивідів, організація і функціонування суверенної влади на основі принципу поділу влади.

Концепція «громадянського суспільства» та її основні ідеї. Сучасні уявлення про громадянське суспільство. Громадянське суспільство як соціальний феномен: передумови формування, характеристика, рівні відносин і зв'язків, інститути громадянського суспільства. Специфічне функціонування громадянського суспільства в економічній, соціальній, політичній та духовній сферах. Принципи організації політичного життя громадянського суспільства. Держава і громадянське суспільство: діалектика взаємодії. Правова держава та громадянське суспільство.

Шляхи розвитку соціально-правової держави в Україні. Формування громадянського суспільства як стратегічний пріоритет державної політики: основні засади, проблеми, перспективи. Децентралізація держави – актуальна проблема реформування української державності.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 7, 8, 10, 14, 15, 17, 21. *Інтернет-ресурси:* 22, 23, 25, 26, 28, 31.

Тема 7. Політична еліта і політичне лідерство

Формування і розвиток елітарних уявлень. Обґрунтування елітаризму: біологічне, психологічне, ірраціональне, функціональне, технократичне. Основні теорії еліт. Закон циркуляції еліт В. Парето. «Залізний» закон олігархічних тенденцій Р. Міхельса. Типологія еліт.

Сутність, структура і функції політичної еліти. Різновиди політичної еліти. Квазіеліта, протоеліта та контреліта. Меритократія. Механізми рекрутування і системи відбору політичної еліти.

Політична еліта сучасної України, особливості її формування та якісні характеристики. Економічна еліта в політиці: взаємовплив і взаємодія.

Природа і сутність політичного лідерства. Генезис поглядів на політичне лідерство. Діалектика об'єктивних і суб'єктивних умов політичного лідерства. Концепції лідерства в різних наукових школах.

Типологія політичного лідерства. Функції політичного лідерства. Лідерство і бюрократія: талант і навички.

Роль лідера у політико-історичному процесі. Лідер-менеджер і лідервождь. Якості політичного лідера. Критерії оцінки популярності і ефективності діяльності політичного лідера.

Проблеми формування політичних лідерів в Україні. Типологічний портрет політичних лідерів сучасної України.

Політичне лідерство і політичні лідери у ХХІ ст.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 10, 12, 18, 21.

Інтернет-ресурси: 23, 27, 28.

Тема 8. Політичні партії, громадсько-політичні організації та рухи як суб'єкти політики. Партійні системи

Партія як політичний інститут. Виникнення та еволюція політичних партій. Класичні теорії політичних партій і партійних систем. Сутність і місце партій у політичному процесі.

Основні ознаки політичної партії за Ж. Ла Паломбарою й М. Вейнером. Внутрішні та зовнішні функції політичних партій в суспільстві. Типологія політичних партій.

Відмінність політичних партій від груп інтересів, суспільних організацій, груп тиску та інших об'єднань. Феномен політичної опозиції. Фракції та їх оцінка.

Громадсько-політичні організації та рухи: ознаки, функції. Різновиди громадсько-політичних організацій. Типологія політичних рухів в суспільстві. Методи та форми впливу партій, громадських рухів на політичне життя суспільства.

«Групи інтересів» та «групи тиску» як учасники політичного процесу. Суспільні функції та технологія діяльності. Лобізм як політичний інститут: типи та форми впливу. Лобіювання і законодавство. Політична влада і політичний лобізм: специфіка взаємодії.

Поняття і типи партійних систем: однопартійні, двопартійні та багатопартійні системи. Фактори формування партійних систем. Переваги та недоліки різних типів партійних систем. Партійні системи з опозицією та без опозиції.

Становлення політичного плюралізму та формування багатопартійності в умовах незалежності України. Конституція України про роль політичних партій в житті суспільства. Класифікація сучасних політичних партій України та перспективи їх розвитку. Особливості формування партійної системи в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 10, 15, 16, 20, 21.

Інтернет-ресурси: 22, 23, 24, 26, 28, 31.

Тема 9. Політична культура і політична соціалізація

Сутність політичної культури. Базові структурні компоненти політичної культури: політичний досвід, політична орієнтація, політичні стереотипи, політичні міфи, політичні символи, моделі політичної поведінки.

Типологія політичної культури. Вплив політичної культури на політичну систему. Функції політичної культури та її прояви у різних сферах суспільного життя. Основні шляхи формування політичної культури.

Історичні особливості формування політичної культури в Україні.

Стан політичної культури в Україні.

Політична культура і політична свідомість: співвідношення понять. Сутність політичної свідомості. Структура політичної свідомості. Теоретичний та емпіричний рівні політичної свідомості. Функції політичної свідомості. Масова свідомість і її роль у політичному житті. Політична рефлексія і самосвідомість. Настрої в політиці. Політична

ментальність. Мораль і політика. Етика політичних стосунків та відносин.

Політична соціалізація як процес засвоєння суб'єктом політикокультурних цінностей. Етапи політичної соціалізації. Агенти політичної соціалізації. Чинники політичної соціалізації. Типи політичної соціалізації. Функції політичної соціалізації.

Особливості політичної соціалізації в сучасній Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 12, 13, 15, 21.

Інтернет-ресурси: 22, 27, 28.

Тема 10. Політична ідеологія. Основні ідейно-політичні течії сучасності

Співвідношення понять ідеологія і політична ідеологія. Ідеологія в політичному житті суспільства.

Сутність політичної ідеології. Рівні реалізації політичної ідеології. Роль політичної ідеології у функціонуванні політичних режимів. Функції політичної ідеології.

Політичні цінності. Ознаки політичних цінностей. Політичний і правовий нігілізм.

Основні політичні ідеології сучасності. Лібералізм і неолібералізм. Консерватизм і неоконсерватизм. Соціал-демократичний рух. Анархізм. Фашизм і неофашизм: ідейні джерела, соціальна база, цілі. Політичний радикалізм. Політичний екстремізм (лівий та правий).

Релігійні ідеології. Християнсько-демократична ідеологія. Іслам як ідеологія.

Наслідки тотальної ідеологізації суспільного життя. Зміст та межі деідеологізації в політиці.

Нові тенденції в розвитку основних політичних ідеологій сучасності.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 8, 10, 12, 13, 21.

Інтернет-ресурси: 22, 23, 24, 27, 28, 31.

Тема 11. Політичні процеси в сучасних державах

Сутність політичного процесу як форми реалізації владних відносин. Структурні складові політичного процесу: політична поведінка, політична діяльність, політична участь. Етапи та динаміка розвитку політичного процесу. Типологія політичних процесів. Основні способи здійснення політичного процесу.

Політична діяльність та відносини як зміст і форма політичного життя. Структура політичної діяльності, суб'єкти й об'єкти, мотиви, способи їх взаємовпливу. Форми політичної діяльності (управлінська, виконавча, законодавча, судова, контрольна та ін.).

Політичні відносини як форма, умова політичної діяльності. Типологія політичних відносин. Основні форми політичних відносин. Політична позиція, боротьба, компроміс, консолідація, конкуренція, конфлікт.

Політична участь як форма політичного процесу. Інституційні форми політичної участі: електоральні дії, партійна діяльність, участь в мітингах та демонстраціях, страйки і пікетування. Стихійні форми політичної участі: масові мітинги, маніфестації і т.д. Натовп як феномен політики.

Характерні риси поведінки натовпу.

Головні форми політичного процесу: політичний розвиток (модернізація, трансформація, модифікація), політичний конфлікт; війна; революція; контрреволюція; реформи; контрреформи; вибори; політична кампанія.

Політичний розвиток як багатогранний процес. Головні параметри політичного розвитку: вироблення оптимальної стратегії щодо прийняття політичних рішень та здійснення політичних реформ і перетворень; формування і вдосконалення нормативної бази, здатної забезпечити рівність політичної участі та інтеграції соціалізму; селекція правлячих і опозиційних еліт за ознакою компетентності та створення умов для їхньої вільної конкуренції і дієздатності. Форми здійснення політичного розвитку.

Поняття та сутність політичної модернізації суспільства. Етапи політичної модернізації. Проблема вибору варіантів і шляхів модернізації: ліберальний напрямок (Р. Даль, Г. Алмонд, Л. Пай) і

консервативна орієнтація (С. Хантінгтон, К. Дейч, Х. Ліндз). Типи і шлях модернізації. Поетапний характер політичної модернізації та корекція соціального розвитку. Зміст і основні характеристики політичної модернізації: задоволення соціальних вимог, централізована держава, політична участь. Суперечності політичної модернізації: між економічною ефективністю і соціальною справедливістю; між різними політичними групами за реальний політичний вплив на суспільство.

Політична модернізація і консенсусна політична культура.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 10, 11, 14, 15, 19, 21.

Інтернет-ресурси: 22, 23, 24, 26, 28, 29, 31.

Тема 12. Вибори та виборчі системи

Інститут виборів як важлива складова демократичної держави. Принципи виборів та їх місце у функціонуванні демократичної держави. Типологія виборів. Функції виборів. Стадії виборчого процесу. Виборчий процес і виборча кампанія. Сучасні проблеми демократичності виборів.

Політична участь як наслідок політичної соціалізації. Типи політичної участі в політичному процесі. Абсентеїзм як форма низької політичної участі. Шляхи подолання абсентеїзму в суспільстві. Політичне відчуження: причини та способи подолання.

Виборча система: поняття та основні види. Виборча система як метод досягнення політичного консенсусу в суспільстві.

Мажоритарна виборча система. Переваги та істотні недоліки мажоритарної системи. Пропорційна виборча система. Переваги та недоліки пропорційної виборчої системи. Змішана виборча система, її різновиди та політичні наслідки.

Вибори та виборчі системи в Україні. Інституціоналізація виборчої системи в Україні. Виборча система України та її трансформація на сучасному етапі.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 10, 11, 14, 15, 19, 20, 21.

Інтернет-ресурси: 22, 23, 24, 26, 28, 29, 31.

Тема 13. Політичні конфлікти та кризи в суспільно-політичному житті

Поняття «політичного конфлікту» як соціального явища. Політичні інтереси і суперечності як об'єктивні передумови виникнення конфліктів. Стадії політичного конфлікту. Форми, моделі та типи політичного конфлікту. Джерела та чинники конфлікту. Учасники конфлікту, їх характеристики. Позитивні та негативні функції політичного конфлікту. Політичні конфлікти і кризи при переході від тоталітарного до демократичного режиму. Соціально-політичні конфлікти та модернізація. Міжнародні конфлікти, їх особливості та наслідки. Стабілізація політичної обстановки.

Політична криза як делегітимація структур влади. Зовнішньополітичні кризи і внутрішньополітичні кризи (урядовий, парламентський, конституційний та ін.). Криза ідентичності (розпад ідеалів і цінностей), криза розподілу матеріальних і культурних благ, криза участі, криза «проникнення» (протиріччя у прагненні правлячих сил реалізувати свої рішення), криза легітимності.

Шляхи розв'язання конфлікту. Компроміс і консенсус у конфлікті. Умови досягнення політичного консенсусу. Поняття «третя сторона у врегулюванні конфлікту», «посередництво», «надання «добрих послуг», «спостереження за ходом переговорів», «арбітраж». Політичні конфлікти в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 10, 11, 14, 15, 19, 21.

Інтернет-ресурси: 22, 23, 24, 26, 28, 29, 31.

Тема 14. Політичний маркетинг і політичний менеджмент

Поняття політичного маркетингу. Мета та основні функції політичного маркетингу: вивчення громадської думки; визначення характеристик ідеального образу, створення та втілення програми дій.

Особливості політичного маркетингу, його відмінності від комерційного маркетингу.

Види політичного маркетингу: державний, партійно-політичний, міжнародний (зовнішньополітичний), виборчий.

Основні напрями діяльності у політичному маркетингу. Складові політичного маркетингу: дослідження політичного ринку; формування та організація виборчої інженерії; створення політичного іміджу суб'єкта політики; політичне рекламування.

Особливості та відмінності створення політичного іміджу (інституційного та персонального). Типологія політичного іміджу. Публічна поведінка політика, державного діяча: виступ, полеміка, інтерв'ю, самопрезентація у ЗМІ. Імідж політичного інституту: партії, органів влади, держави.

Сутність, особливості і функції політичного менеджменту як системи управління політичними процесами. Суб'єкти та об'єкти політичного менеджменту, принципи його ефективної реалізації. Різновиди політичного менеджменту: менеджмент виборчих кампаній; менеджмент владної команди. Організація управлінської діяльності в системі органів законодавчої та виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Партійний менеджмент. Особливості політичного менеджменту і комунікацій у кризових ситуаціях. Етико-моральні аспекти політичного менеджменту.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 8, 9, 10, 13, 19, 21.

Інтернет-ресурси: 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30.\

Тема 15. Соціально-етнічні спільності та етнополітика

Сутність і особливості соціально-етнічних відносин. Взаємозв'язок етнічного, національного і соціального у суспільстві. Етнонаціональна структура суспільства: нація, національні та етнічні групи.

Сучасні теорії нації: політична, історико-економічна, психологічна, культурологічна та етнологічна. Етнонаціональна політика: цілі, принципи, проблеми.

Нація та держава. Національний суверенітет. Культурно-національна автономія: теорія і практика. Проблеми громадянства(набуття громадянства, відсутність громадянства, подвійне громадянство).

Етнополітичні конфлікти: характер, причини виникнення та шляхи розв'язання.

Національна самосвідомість і культура як основа відродження загальнолюдських інтересів і цінностей. Національне та націоналістичне: критерії розмежування. Націоналізм, шовінізм, патріотизм, інтернаціоналізм. Розвиток національної ідеї у політичному житті України.

Етнополітична культура: сутність, основні риси, шляхи формування. Культура міжнаціонального спілкування – найважливіша умова гармонізації міжнаціональних і гуманізації міжнародних відносин. Проблеми національних відносин у зарубіжній етнополітології.

Етнополітична реальність сучасної України. Конституція України про консолідацію та розвиток української нації, а також етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 8, 10, 12, 15, 16, 17, 21.

Інтернет-ресурси: 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 31.

Тема 16. Політична глобалістика і міжнародна політика

Світовий політичний процес: поняття, концептуальні засади, суб'єкти, закономірності та тенденції ХХІ ст. Характерні риси сучасного світового політичного процесу (революційні та еволюційні тенденції, впорядкованість і спонтанність світового розвитку, демократизація суспільно-політичного життя, забезпечення реального політичного плюралізму).

Міжнародні відносини як цілісна система. Місце в ній політичних відносин. Чотири аспекти аналізу системи міжнародних відносин: системологічний, онтологічний, соціологічний, прогностичний. Вплив міжнародних політичних відносин на соціальний і політичний розвиток

країни. Суб'єкти, види та принципи міжнародних політичних відносин. Міжнародні організації та міжнародні політичні відносини.

Сутність, цілі, функції і базові принципи міжнародної політики. Діалектика внутрішньої і зовнішньої політики. Роль зовнішньої політики у формуванні іміджу держави.

Глобалізація світових процесів. Новий політичний порядок. Моделювання системи міжнародних політичних відносин. Роль США у сучасному світі.

Україна в системі міжнародних політичних відносин та її місце в сучасному геополітичному просторі. Національні інтереси та національна безпека України. Основні напрямки та пріоритети зовнішньополітичної діяльності української держави. Україна і ЄС. Відносини України і НАТО.

Політичні аспекти глобальних проблем сучасності. Прояви кризи сучасної цивілізації та шляхи її подолання. Роль міжнародної політики у вирішенні глобальних проблем. Політичне прогнозування.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3, 4, 5.

Додатковий: 8, 10, 12, 13, 17, 21.

Інтернет-ресурси: 23, 24, 25, 26, 28, 29.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ*

Основний

1. *Політологія: Підручник / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – 3тє видання, перероб., доп. – Київ: ВЦ «Академія», 2015. – 567 с.* 2. Морарь М.В. *Політологія: навчальний посібник / М.В. Морарь. – Мелітополь: ФО-П Однорог Т.В., 2019. – 176 с.*

3. *Політологія / А. Колодій, Л. Климанська, Я. Космина, В. Харченко; за наук. ред. А. Колодій. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: Ельга, НікаЦентр, 2013. – 664 с.* 4. *Політологія. Хрестоматія / В.Г. Кремень, Ю.І. Кулагін, Л.О. Кремень, Н.А. Латигіна, В.І. Полуріз. – Київ: Альтерпрес, 2004. – 827*

с. 5. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): навч. посіб. / П.П. Шляхтун. – К.: Центр навчальної літератури, 2019 – 472 с.

Додатковий 6. Абрамович В.Г., Телелим І.В. Політична система суспільства / В.Г. Абрамович, І.В. Телелим. – Одеса.: «ВМВ», 2012. – 684 с. 7. Воронянський О.В., Кулішенко Т.Ю., Скубій І.В. Політологія: підручник / О.В. Воронянський, Т.Ю. Кулішенко, І.В. Скубій. – Харків, ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. – 180с.

8. Гелей С.Д., Рутар С.М. Політологія / С.Д. Гелей, Рутар С.М. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 348 с. 9. Горбач О.Н. Політологія: навч. посіб. / О.Н. Горбач, Р.Демчишак. – 3-е вид., допов. та перероб. – Львів, 2016. – 260 с.

10. Латигіна Н.А. Демократія: реалії versus утопії / Н.А. Латигіна. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 400 с. 11. Особливості політичних конфліктів у сучасній Україні та світі: монографія / Г.П. Щедрова, І.А. Єремєєва, Д.В. Прошин. – Дніпро: Ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2018. – 145 с. 12. Пахарев А.Д. Політичні інститути і процеси в сучасній Україні: навч. посібник / А.Д. Пахарев. – К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2015. – 182 с. 13. *Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю.С.*

Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка.- К.: Генеза, 2013. – 736 с.

14. Політологія: навч. посіб. / Т.В. Гончарук-Чолач та ін. – Тернопіль: ТНЕУ, 2019. – 219 с. 15. Політологія: навч.-метод. посіб. / Л.М. Мельник, І.А. Дужа. – Біла церква, 2019. – 425 с.

16. Політологія: підручник / М.П. Требін, Л.М. Герасіна, І.О. Поліщук, О.М. Сахань; за ред. М.П. Требіна. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків: Право, 2018. – 462 с. 17. *Примуш М.В. Політичні партії: історія та теорія / М.В. Примуш. – К.: Професіонал, 2015. – 416 с.* 18. *Рудич Ф.М.*

Політологія: Підручник для студентів вищих навч. закл. / Ф.М.Рудич. – К.: Либідь, 2015. – 478 с. 19. Скрипникова Л.В., Тутік Л.С., Гринчак М.О. Політологія / Л.В. Скрипникова, Л.С. Тутік., М.О. Гринчак. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 272 с.

20. Шведа Ю.Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні / Ю.Р. Шведа. – Львів, 2016. – 462 с.

21. Шведа Ю.Р. Теорія політичних партій і партійних систем: навч. посіб. / Ю.Р.Шведа. – Львів: «Тріада плюс», 2014. – 528 с.

Інтернет-ресурси

22. Інститут стратегічних оцінок при Президентському фонді Леоніда Кучми «Україна». – Режим доступу: <http://www.kuchma.org.ua/ico/monitoring/>

23. Кабінет міністрів України. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>

24. Міжнародний центр перспективних досліджень. – Режим доступу: <http://www.icps.kiev.ua/library>

25. Міністерство закордонних справ України. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/> 26.

Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/>

27. Онлайн бібліотека з політології і політичних наук. – Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/>

28. Підручники з політології. – Режим доступу: <http://pidruchniki.com>

29. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. – Режим доступу: <http://www.razumkov.org.ua> 30.

Український центр політичного менеджменту. – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/>

31. Закон України Про політичні партії в Україні. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>

*Курсивом визначено джерела, які наявні в бібліотеці КНТЕУ.